

ÖZEL EĞİTİM DERSİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ*

*Şule FIRAT DURDUKOCA***

ÖZET

Bu araştırmada öğretmen adaylarının özel eğitim dersine yönelik tutumlarını ölçmek için geçerli ve güvenilir bir tutum ölçeği geliştirmek amaçlanmaktadır. Ölçek geliştirme sürecine alanyazında yer alan tutum ölçekleri incelenerek başlanılmış ve 35 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzunda yer alan maddelerin uzman görüşleri doğrultusunda incelenmesi sonucunda, 30 madde olarak belirlenen taslak ölçek formu hazırlanmış, ölçek Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dallarında öğrenim gören 141'i (%62.4) bayan ve 85'i (%37.6) erkek toplam 226 öğretmen adayına uygulanmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışması kapsamında açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları yapılmış, güvenilirliği için ise iç tutarlılığı analiz edilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre; ölçeğin Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) değeri .86; Barlett Sphericity testi sonucu ise 2174.630 olduğu, ölçeğin 3 faktörde toplam 17 maddeden oluştuğu, faktör yük değerlerinin .50 ile .78 arasında değiştiği, 17 maddenin toplam varyansın %54.87'sini açıkladığı tespit edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda; χ^2/sd (ki-kare/serbestlik derecesi oranı) 1.5; RMSEA (yaklaşık hataların ortalama karekökü) 0.04; SRMR (standartlaştırılmış hata kareleri ortalamasının karekökü) 0.05; NNFI (normlaştırılmamış uyum indeksi) 0.94; CFI (karşılaştırmalı uyum indeksi) 0.96; GFI (uyum iyiliği indeksi) 0.92; AGFI (düzeltilmiş uyum iyiliği indeksi) 0.90 olarak belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin uyum değerlerinin “kabul edilebilir” ve “mükemmel uyum” ölçüsünde oldukları görülmüş, ölçeğin üç faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Ölçeğin bütününe yönelik Cronbach-alpha güvenilirlik katsayısı ise .88 olarak tespit edilmiştir. Sonuç olarak, hazırlanan ölçeğin öğretmen adaylarının özel eğitim dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim dersi, tutum ölçeği, geçerlik, güvenilirlik, faktör analizi

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, El-mek: drsulefirat@gmail.com

DEVELOPING ATTITUDE SCALE TOWARDS SPECIAL EDUCATION LESSON

ABSTRACT

In this study, developing a valid and reliable attitude scale is aimed in order to survey the attitudes of teacher candidates towards special education lesson. Scale developing process was initiated by studying the attitude scales found in the literature. In consequence of studying the items found in the item pool in the direction of expert opinion, a draft scale form which was fixed as 30 items was formed, and it was conducted on 141 female (%62.4) and 85 (%37.6) male students of 226 students in total studying in The Department of Early Childhood Education, Classroom Teaching, Psychological Counselling and Guidance in Faculty of Education. Within the scope of validity study, the scale was subjected to a confirmatory and exploratory factor analysis, and its internal consistency was analysed for reliability. In accordance with to the results of exploratory factor analysis; it was identified that the Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) value of the scale was .86; the result of Barlett Sphericity test was 2174.630, the scale was constituted of 17 items in total in 3 factors, and factor loading values ranged between .50 and .78, and 17 items explained %54.87 of total variance. In consequence of confirmatory factor analysis; it was identified that χ^2/sd (chi-square/degree of freedom rate) was 1.5; RMSEA (root mean square error of approximation) was 0.04; SRMR (standardized root mean square residual) was 0.05; NNFI (non-normed fit index) was 0.94; CFI (comparative fit index) was 0.96; GFI (goodness of fit index) was 0.92; AGFI (adjusted goodness of fit index) was 0.90. In consequence of confirmatory factor analysis; it was identified that the fitness values of the scale were “acceptable” and in “perfect fit”, and three factors structure of the scale was confirmed. Cronbach-alpha reliability coefficient for the total of the scale was determined as .88. In conclusion, it was identified that the formed scale was a valid and reliable assessment instrument which could be used to identify the teacher candidates” attitudes towards special education lesson.

STRUCTURED ABSTRACT

The Purpose of the Study: Education is one of the most significant factors in quality of life. It is an undeniable fact that educational status determines the extent to which people develop their social life skills and communication skills. Therefore, education is essential for everyone, whether they have normal development or special needs. The type of education offered to individuals with special needs is called special education. The Turkish Legislative Decree No. 573 (1997) defines special education as: “education for individuals with special needs, which is offered in accordance with their difficulties and characteristics and involves specially trained staff, specially developed curricula and special methods.” Research has suggested that teachers with sufficient knowledge about special education have more positive attitudes to students with special needs. This positive attitude is likely to promote success in special education practices. Thus, special education was

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

incorporated as a course into the preservice training curriculum in Turkey to enhance prospective teachers' knowledge about special education. Within the scope of the Special Education course, Turkish organizations and institutions serving those with special needs teach prospective teachers about the characteristics of children who are mentally retarded, visually handicapped, physically handicapped, autistic and gifted as well as those who have language and communication disorders, chronic diseases, special learning difficulties and attention deficit hyperactivity disorder. Thanks to this course, prospective teachers also learn how to teach such children. It is essential that prospective teachers take this course and develop a positive attitude towards it so that they can meet the educational requirements of children with special needs and more success is ensured in special education practices. Therefore, the purpose of this study is to develop a valid and reliable scale to measure prospective teachers' attitudes towards the Special Education course.

Methods: The sample was composed of 226 prospective teachers who studied Preschool Education, Elementary Education, or Psychological Counseling and Guidance at Kafkas University's Faculty of Education during the 2013-2014 academic year. All the participants had already attended the Special Education course for at least one semester (nearly 14 weeks).

First, the literature was reviewed for similar scales measuring attitudes towards a variety of courses. This produced an item pool of 35 items. In accordance with expert opinion, five items were excluded. The draft version of the scale, which had 30 items, was administered to 226 prospective teachers. The responses of five students were not included in the data analysis since they did not fill out the scale form properly. The validity was subject to a twofold analysis: content validity and construct validity. Also, the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) test and Bartlett's test of sphericity were performed to determine whether the scale was appropriate for an exploratory factor analysis. The KMO statistic was 0.86, and the Bartlett's test of sphericity generated the significance value ($\chi^2= 2174.630, p<0.05$), suggesting that the scale was appropriate for factor analysis.

Findings: Varimax rotated principal components analysis was conducted to identify the factor structure of the scale. Some items were excluded since their factor loadings were less than 0.40, they overlapped with another item, or they were inconsistent with the rest of the scale in terms of meaning and content. The finalized version had 17 items grouped under three factors. These 17 items accounted for 54.87% of the total variance.

Following the exploratory factor analysis, a confirmatory factor analysis was carried out to test the three-factor structure. The analysis yielded the following values: χ^2/sd (chi-square/degree of freedom)=1.5, RMSEA (the root mean square of approximation)=0.04, SRMR (the standardized root mean square residual)=0.05, NNFI (the non-normed fit index)=0.94, CFI (the comparative fit index)=0.96, GFI (the goodness-of-fit index)=0.92, and AGFI (the adjusted goodness-of-fit index)=0.90. These values indicate acceptable and optimal fit, thus confirming the three-factor structure of the scale.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Internal consistency analyses involved corrected item-total correlation coefficients for each of the items, an independent samples t test for the mean scores of the top 27% and bottom 27% of the sample and Cronbach's alpha reliability coefficients. The overall scale had a Cronbach's alpha of 0.88. Each item had a corrected item-total correlation coefficient higher than 0.30. Finally, the results of the independent samples t test were in favor of the top 27%.

Conclusion and Recommendations: The study concludes that the Attitudes Towards the Special Education Course Scale is a valid and reliable instrument for measuring prospective teachers' attitudes to this course. The scale is suitable for use in future experimental or descriptive studies.

Key Words: Special education course, attitude scale, validity, reliability, factor analysis

Giriş

Doğumla başlayıp ölümle sonuçlanan yaşam sürecinde bireyler; fiziksel, zihinsel, sosyal, ahlaki, dil, duyuşsal, devinişsel gibi pek çok alanda gelişim göstermektedirler. Bu gelişim boyutlarında bireylerin göstermesi beklenen ortak özellikler, normal gelişim sınırları içerisinde yer alan bireylerden beklenen özelliklerdir. Bu sınırların dışında kalan ve genellikle "engelli, özürü, özel gereksinimli, farklı gelişim gösterenler" gibi çeşitli terimlerle adlandırılan bireylerin gelişimleri farklı özellikler göstermektedir (Baykoç, 2011, s.3). Normal ve özel gereksinimli bireyden beklenen gelişim özellikleri farklılaştıkça, bu bireylere sunulan eğitim hizmeti de farklılaşmakta, özel gereksinimli bireylere "özel eğitim" verilmesi ihtiyacı doğmaktadır. 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de (1997) özel eğitim; "özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim" olarak tanımlanmaktadır.

Eğitim, bireylerin yaşam kalitesini etkileyen temel unsurlardan biridir. Bireylerin topluma uyum süreçleri, sosyal yaşam becerileri, iletişim becerileri, gelir düzeyleri vb. yaşam aktiviteleri ile eğitim düzeyleri arasında doğrusal bir ilişki olduğu yadsınamaz. Son yıllarda ülkemizde eğitim düzeyinin yükselmesi adına; eğitim sisteminin yeniden yapılanması, eğitim programlarının revize edilmesi, eğitim ile teknolojinin entegrasyonunu temele alan yeni projelerin geliştirilmesi vb. çalışmalar yapılmaktadır. Ancak yapılan bu çalışmalara rağmen, genel nüfusun eğitim düzeyi göstergeleri ile özel gereksinimli bireylerin eğitim düzeyi göstergeleri arasında önemli farklar bulunmaktadır. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (2002) tarafından yayınlanan Türkiye Özürümler Araştırması Raporu'na göre; özel gereksinimli bireyler içinde okuma-yazma bilmeyenlerin oranı yaklaşık %36 iken, genel nüfusta bu oran yaklaşık %13'dür. Özel gereksinimli bireylerin eğitim düzeylerini yükselterek eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için anayasada belirtildiği üzere özel olarak yetiştirilmiş uzmanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu uzmanlardan biri de ülkemizde eğitim-öğretim sürecinin sorumluluğunun büyük bir kısmını üzerine alan öğretmenlerimizdir.

Atıcı (2014) tarafından yürütülen araştırma sonucunda; ilkökul, ortaokul ve ortaöğretim düzeyindeki hemen hemen tüm okullarda özel gereksinimli öğrencilere rastlandığı tespit edilmiştir. Sınıfında özel gereksinimli öğrencileri bulunan öğretmenlerin, bu öğrencilerin ihtiyaçlarını en üst düzeyde karşılayabilmek için; öncelikle özel gereksinimli öğrencileri tanımaları, bu öğrencilerin eğitim hizmetlerinin sağlanmasındaki mevzuatı bilmeleri ve özellikle öğretmene düşen rol ve sorumlulukların farkında olmaları büyük önem taşımaktadır (Vuran, 2013, s.iii). Öğretmenlerin bu

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

bilgi ve farkındalıklarla donanık olmalarını sağlayan unsurlardan biri, hizmet öncesi eğitim kademelerinde aldıkları “özel eğitim” dersidir.

Özel eğitim dersi öğretmen adaylarının; zihinsel engelli, işitme engelli, görme engelli, bedensel engelli, dil ve iletişim bozukluğu olan, süregelen hastalığı olan, özel öğrenme güçlüğü gösteren, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan, otistik ve üstün yetenekli çocukların özelliklerini ve bu çocukların nasıl bir eğitime ihtiyaç duyduklarını öğrenmelerini, farklı gelişen çocukların oyun yoluyla eğitimlerinin nasıl sağlayacaklarını bilmelerini, aynı zamanda ülkemizde özel eğitimin durumu ve bu amaçla kurulmuş kurum ve kuruluşlar konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır (YÖK, tarihsiz). Öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilmek için özel eğitim dersini almaları ve bu derse yönelik olumlu tutum geliştirebilmeleri gerekli ve önemlidir.

Davranış bilimlerinin temel kavramlarından biri olan “tutum” kavramının çok sayıda farklı tanımı bulunmaktadır. Tutum; Baymur (1978)’a göre “bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilim”; Fishbein ve Ajzen (1975)’e göre “bir objeye karşı olumlu ya da olumsuz bir şekilde karşılık vermeye dönük öğrenilmiş bir eğilim” (Akt: Çanakçı ve Özdemir, 2011); İnceoğlu (2010)’na göre “bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine (motivation) dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimi” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan hareketle tutumun bireyin herhangi bir nesneye, olaya, duruma karşı olumlu ya da olumsuz davranış sergilemesine neden olan önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik olumsuz tutumları, özel eğitim uygulamalarındaki başarısızlığın en önemli nedenlerinden biridir (Melekoğlu, 2013; Orel, Zerey ve Töret, 2004). Araştırma bulguları, bu olumsuz tutuma neden olan faktörlerden birinin, öğretmenler ve öğretmen adaylarının özel eğitim alanına yönelik yetersiz bilgi birikimleri olduğunu göstermektedir (Avramidis, Bayliss ve Burden, 2000; Bigham, 2010; Fakolade ve Adeniyi, 2009; Malak, 2013; Özdemir ve Ahmetoğlu, 2012; Özdemir, 2008; Sargın, 2002; Sarı ve Bozgeyikli, 2003; Temel, 2000). Ancak öğretmen ve öğretmen adaylarının özel eğitime yönelik bilgi birikimleri arttıkça özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumlarının olumlu yönde değiştiğini gösteren araştırma bulguları da oldukça fazladır (Bek, Gülveren ve Başer, 2009; Gözün ve Yıkılmış, 2004; Kayaoğlu, 1999; Kim, 2011; Orel, Zerey ve Töret, 2004; Shade ve Stewart, 2001; Şahin ve Güldenoğlu, 2013; Yoon-Suk ve David, 2010). Benzer şekilde Lewis ve Doorlag (1991) özel gereksinimli bireylere yönelik öğretmenlerin olumlu tutumlara sahip olmalarını etkileyen temel faktörün, bu bireylere yönelik öğretmenlerin sahip oldukları bilgi düzeyindeki artış olduğunu belirtmektedir (Akt:Zambelli ve Bonni, 2004). Bu bilgiler bize öğretmen adaylarının özel eğitim dersine yönelik tutumlarının belirlenmesinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

Literatür incelendiğinde, öğretmen adaylarının özel eğitim alanına yönelik tutumlarını ölçen çeşitli ölçme araçlarına rastlanmaktadır (Atay, 1995; Gökdere, 2012; Kırcaali-İftar, 1996; Özbaba, 2000; Sarı ve Bozgeyikli, 2003; Soyyiğit, 2013; vb). Ancak öğretmen adaylarının doğrudan özel eğitim dersine yönelik tutumlarını incelemek amacıyla geliştirilmiş sınırlı sayıda ölçeğe rastlanmıştır (Sarı ve Bozgeyikli, 2003). Bu durum ülkemizde özel eğitim dersi tutum ölçeği geliştirme çalışmalarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim yaşantıları ile ilgili gerekli destek çalışmalarının nasıl sağlanabileceğine yönelik bilgiler sunan özel eğitim dersine yönelik öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının tutumlarının ölçülmesi için farklı tutum ölçeklerine gereksinim duyulmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada özel eğitim dersine yönelik tutum ölçeği geliştirilerek yurt içi literatüre katkı sağlanmaya çalışılmaktadır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Yöntem

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümlerinde öğrenim gören ve daha önce en az bir dönem (yaklaşık 14 hafta) boyunca özel eğitim dersini almış olan toplam 226 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Adayların; bölüm, cinsiyet, yaş ve yakın çevresinde özel gereksinimli bireylerin olup olmama durumlarına yönelik demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmanın Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

		N	%
Bölüm	Okul Öncesi Öğretmenliği	59	26.1
	Sınıf Öğretmenliği	110	48.7
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	57	25.2
Cinsiyet	Bayan	141	62.4
	Erkek	85	37.6
Yaş	18-21 yaş	186	82.3
	22-25 yaş	24	10.6
	25- 28 yaş ve üstü	11	4.9
	29 yaş ve üstü	5	2.2
Yakın çevresinde özel gereksinimli birey olup olmama durumu	Var	67	29.6
	Yok	159	70.4

Verilerin Analizi

Özel eğitim dersine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik analizleri kapsamında, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi çalışmaları SPSS 17 paket programı, doğrulayıcı faktör analizi çalışması ise LISREL 8.8 yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmalarda kullanılacak bir ölçme aracının geliştirilme aşamaları genel olarak; madde havuzunun oluşturulması, uzman görüşünün alınması, ön deneme çalışmasının yapılması, faktör analizi çalışmasının yapılması, güvenirlik hesaplamasının yapılması şeklinde sıralanmaktadır (Balcı, 2005, s.122-125; Karasar, 2009, s.141-142). Bu araştırmanın verilerinin analizi sırasında yukarıda sıralanan aşamalar izlenmiş ve aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

Madde Havuzunun Oluşturulması

Alanyazında çeşitli derslere yönelik geliştirilen tutum ölçekleri (Arslan, 2012; Bulut, 2009; Canakay, 2006; Ceran, 2012; Çetin vd., 2013; Ekici, 2002; Gömleksiz, 2003; Güllü ve Güçlü, 2009; Koçakoğlu ve Türkmen, 2010; Sarıtaş ve Süral, 2008; Tekin ve Yaman, 2008; Turanlı, Türker ve Keçeli, 2008; Türker ve Turanlı, 2008; Uzun ve Sağlam, 2006) ve özel eğitime yönelik olarak hazırlanmış çalışmalar (Aksoy ve Diken, 2009; Altıntaş ve Şengül, 2014; Batu, İftar ve Uzuner, 2004; Fırat, 2014; Gözün ve Yıkılmış, 2004; İzci, 2005; Orel, Zeret ve Torey, 2004) incelenerek 35 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Ardından 2 Türkçe öğretmeninden bu madde havuzunda yer alan maddeleri imla, noktalama ve ifade uygunluğu açısından incelemeleri istenmiş, öğretmenlerden gelen dönütlere göre gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Uzman Görüşünün Alınması

Hazırlanan taslak ölçek maddelerinin amaca dönüklük, anlaşılabilirlik düzeylerini belirlemek ve kapsam geçerliğini tespit etmek için Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde görev yapan

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

uzmanların görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda 5 maddenin ölçekten çıkartılması kararı alınmış ve böylelikle 12'si olumsuz 18'i olumlu olmak üzere toplam 30 maddelik taslak ölçek formu oluşturulmuştur.

Ön Deneme Çalışmasının Yapılması

Taslak ölçeğin cevaplama süresini belirlemek ve anlaşılabilirlik açısından değerlendirmek amacıyla, daha önce özel eğitim dersini almış olan 25 öğretmen adayı üzerinden ön deneme uygulaması yapılmıştır. Uygulama sonucunda ölçeğin cevaplanma süresinin 15-20 dakika olduğu ve ölçek maddelerin anlaşılabilir olduğu tespit edilmiştir.

Faktör Analizi Çalışmasının Yapılması

Özel eğitim dersi tutum ölçeğinin geçerlik çalışması; kapsam geçerliği ve yapı geçerliği olmak üzere iki aşamada sınanmıştır. Kapsam geçerliği; bir ölçme aracının içeriğinin beklenen davranışları ne derece ölçtüğünün tayin edilmesidir (Balcı, 2005, s.104). Araştırmada ölçeğin kapsam geçerliği uzman görüşü alınarak belirlenmiştir. Yapı geçerliği ise ölçmenin dayandığı temel kuramların geçerliği ile ilgilidir, yani önceden kabul edilen olası neden-sonuç ilişkileri ile ilgilidir (Karasar, 2009, s.152). Araştırmanın yapı geçerliği açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak sağlanmıştır. Açıklayıcı faktör analizinde değişkenler arasındaki ilişkiden yararlanılarak faktörlerin oluşturulması amaçlanırken; doğrulayıcı faktör analizinde ise daha önceden saptanmış olan bir hipotezin veya kuramın test edilmesi amaçlanmaktadır (Güriş ve Astar, 2014, s.367). Hazırlanan taslak ölçek 226 öğretmen adayına uygulanmış, uygun olarak doldurulmamış olan 5 ölçek formu analiz dışı bırakılmıştır. Öğretmen adaylarının her bir maddeye verdikleri cevaplar “kesinlikle katılıyorum”dan “kesinlikle katılmıyorum”a doğru 5’ten 1’e, olumsuz maddeler için ise tam tersi bir işlem yapılarak analize tabi tutulmuştur.

Açıklayıcı faktör analizi uygulamasından önce, örneklem büyüklüğünün faktörleştirmeye uygunluğunu test etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Barlett Sphericity testi kullanılmıştır. KMO’nun 0.60’dan yüksek, Barlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2007, s.126). Analiz sonucunda KMO değerinin .86 ve Barlett testinden elde edilen ki-kare değerinin ($\chi^2= 2174.630$; $p<.05$) anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Ölçeğin Güvenirlik Çalışmasının Yapılması

Ölçeğin iç tutarlılık açısından güvenilirliğini belirlemek amacıyla, geçerlik çalışması sonucunda ölçekte kalması kararlaştırılan her bir maddenin düzeltilmiş madde toplam puanları, her maddenin alt-üst %27 gruplarının madde ortalama puanları arasındaki ilişkisiz t testi ve Cronbach-alpha güvenirlilik katsayıları hesaplanmıştır.

Bulgular

Özel Eğitim Dersi Tutum Ölçeği’nin Geçerliğine İlişkin Bulgular

Özel eğitim dersine yönelik tutum ölçeğinin faktör yapısını belirlemek amacıyla döndürülmemiş temel bileşenler analizi uygulanmış, ölçeğin öz değeri 1’den büyük olan 8 faktörde toplandığı görülmüştür. Bu 8 faktörün varyansa yaptığı katkı %58.79’dur. Ancak 8 faktörün her birinin varyansa yaptıkları katkının önemi incelendiğinde; ilk üç faktörün varyansa önemli bir katkı yaptığı görülmüştür. Bu doğrultuda ölçeğin faktör yapısını belirleyebilmek amacıyla Varimax yöntemi ile döndürülmüş temel bileşenler analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre faktör yapısının belirlenmesinde; her bir faktörün öz değerinin en az 1 olması ve faktör yük değerinin 0.40 ya da daha yüksek olması, maddelerin birden çok faktörde yüksek yük değeri almaları durumunda her iki yük değeri arasındaki farkın en az .10 olması (Büyüköztürk, 2007, s.125), her bir faktöre

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

yüklenen maddelerin anlam ve içerik açısından birbiri ile tutarlı olması (Çeçen, 2006) ölçütleri dikkate alınmıştır. Yapılan analizler sonucunda; faktör yük değerinin altında kalan, binşik olduğu sonucuna ulaşılan, anlam ve içerik açısından birbiri ile tutarlı olmayan maddeler ölçekten çıkarılmış, böylelikle ölçek madde sayısı 17 olarak belirlenmiş ve 17 maddenin üç faktör altında toplandığı görülmüştür. Özel Eğitim Dersi Tutum Ölçeği'ne ait 17 maddenin faktör ortak varyansları, faktör yük değerleri ve düzeltilmiş madde toplam korelasyonları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Ölçeğin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçek maddeleri	Fakt. ortak varyansları	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Düzeltilmiş madde toplam korelasyonları
Madde 15	.599	.747			.587
Madde 16	.582	.703			.595
Madde 21	.553	.681			.571
Madde 27	.518	.680			.559
Madde 29	.524	.662			.577
Madde 18	.424	.642			.432
Madde 14	.463	.616			.540
Madde 23	.346	.563			.418
Madde 22	.646		.787		.540
Madde 19	.683		.777		.627
Madde 20	.635		.734		.626
Madde 8	.560		.716		.541
Madde 3	.518		.689		.457
Madde 17	.471		.500		.598
Madde 12	.635			.767	.424
Madde 30	.595			.733	.383
Madde 26	.577			.724	.409
Açıklanan Varyans					
Toplam: %54.87		35.74	10.72	8.41	
Cronbach-alpha: .88		.84	.84	.68	

Tablo 2'ye göre 17 madde toplam varyansın %54.87'sini açıklamaktadır. Sosyal bilimlerde yapılan analizlerde % 40 ile % 60 arasında değişen varyans oranları yeterli kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2014, s.48). Bu durum ölçeğin toplam varyansının yeterli olduğunu göstermektedir.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen üç faktörlü yapıyı test etmek için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. İlk uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucundan elde edilen uyuma istatistikleri, mükemmel ve kabul edilebilir uyum değerleri ile (Seçer, 2013, s.152; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012, s.312-324; Yılmaz ve Çelik, 2009, s.166) önerilen modelin uyum değerleri Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3: Ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Uyuma İstatistikleri	Mükemmel Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Özel Eğitim Dersi Tutum Ölçeği Uyum Değerleri
χ^2/sd	$\chi^2/sd \leq 2$	$2 < \chi^2/sd \leq 5$	2.0
RMSEA	RMSEA < 0.05	RMSEA \leq 0.08	0.06
SRMR	SRMR < 0.05	SRMR \leq 0.08	0.05
NNFI	NNFI \geq 0.95	NNFI \geq 0.90	0.90
CFI	CFI \geq 0.95	CFI \geq 0.90	0.91
GFI	GFI \geq 0.90	GFI \geq 0.85	0.89
AGFI	AGFI \geq 0.90	AGFI \geq 0.85	0.85

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Doğrulamalı faktör analizi sonucu; χ^2/sd (ki-kare/serbestlik derecesi oranı) 2.0; RMSEA (yaklaşık hataların ortalama karekökü) 0.06; SRMR (standartlaştırılmış hata kareleri ortalamasının karekökü) 0.05; NNFI (normlaştırılmamış uyum indeksi) 0.90; CFI (karşılaştırmalı uyum indeksi) 0.91; GFI (uyum iyiliği indeksi) 0.89; AGFI (düzeltilmiş uyum iyiliği indeksi) 0.85 olarak belirlenmiştir. Tablo 3’de verilen ölçütlere göre, Özel Eğitim Dersi Tutum Ölçeği’nin χ^2/sd değerinin “mükemmel uyum” ölçüsünde; RMSEA, SRMR, NNFI, CFI, GFI ve AGFI değerlerinin ise “kabul edilebilir uyum” ölçüsünde oldukları görülmektedir. Modelin uyuma istatistikleri incelendiğinde, test edilen faktör yapısının verilere daha iyi uyum sağlaması için modifikasyon indeksleri değerlendirilmiş, 15. ile 14., 21. ile 14., 21. ile 18, 22. ile 8. madde çiftlerinin hata varyansları arasında ilişki olduğu ve madde çiftlerinin aynı faktör içerisinde yer aldıkları görülmüştür. Madde çiftlerinin hata varyansları modele eklenerek doğrulamalı faktör analizi yinelenmiştir. İkinci kez uygulanan doğrulamalı faktör analizi sonucunda elde edilen uyuma istatistikleri, mükemmel ve kabul edilebilir uyum değerleri ve önerilen modelin uyum değerleri Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4: Ölçeğin Tekrarlanan Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları

Uyuma İstatistikleri	Mükemmel Uyum Değeri	Kabul Edilebilir Uyum Değeri	Özel Eğitim Dersi Tutum Ölçeği Uyum Değerleri
χ^2/sd	$\chi^2/sd \leq 2$	$2 < \chi^2/sd \leq 5$	1.5
RMSA	RMSEA < 0.05	RMSEA \leq 0.08	0.04
SRMR	SRMR < 0.05	SRMR \leq 0.08	0.05
NNFI	NNFI \geq 0.95	NNFI \geq 0.90	0.94
CFI	CFI \geq 0.95	CFI \geq 0.90	0.96
GFI	GFI \geq 0.90	GFI \geq 0.85	0.92
AGFI	AGFI \geq 0.90	AGFI \geq 0.85	0.90

Tablo 4’te verilen ölçütlere göre, Özel Eğitim Dersi Tutum Ölçeği’nin χ^2/sd , RMSEA, CFI, GFI ve AGFI değerlerinin “mükemmel uyum” ölçüsünde, SRMR ve NNFI değerlerinin ise “kabul edilebilir uyum” ölçüsünde oldukları görülmektedir. Elde edilen bu bulgular Özel Eğitim Dersi Tutum Ölçeği’nin üç faktörlü yapısının doğrulandığını göstermektedir.

Özel Eğitim Dersi Tutum Ölçeği’nin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Özel Eğitim Dersi Tutum Ölçeği’nin iç tutarlılık açısından güvenilirliğini test etmek için, ölçekteki her bir maddenin düzeltilmiş madde toplam puanları, her maddenin alt-üst %27 gruplarının madde ortalama puanları arasındaki ilişkisiz t testi ve Cronbach-alpha güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır.

Ölçeğin üç alt boyutunda yer alan maddelerin, madde puanı ile ölçek toplam puanları arasındaki düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerleri Tablo 2’de sunulmuştur. Madde toplam korelasyonu 0.30 ve daha yüksek olan maddelerin, benzer davranışları örneklediği ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2007, s.171). Tablo 2’de ölçeğin her bir maddesine yönelik hesaplanan düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerlerinin 0.30’dan yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca ölçeğin Cronbach-alpha güvenilirlik katsayısı değerleri; ölçeğin bütünü için 0.88, alt boyutları için ise sırasıyla 0.84, 0.84, 0.68 olarak tespit edilmiştir.

Bu işlemlerin ardından madde analizi çalışması yapılmıştır. Tutum ölçekleri için madde analizi yapılmasının amacı “Hangi maddelerden oluşturulacak ölçeğin güvenilirliği ve geçerliği daha yüksek olur?” sorusuna cevap aramaktır (Şahin ve Gülleroğlu, 2013). Ölçeğin madde analizi için, alt ve üst %27’lik dilim içerisinde bulunan (n=60) öğretmen adaylarının toplam puan ortalamaları ve her maddeye ilişkin aldıkları puanlar ilişkisiz t testi ile karşılaştırılmıştır. Buradaki amaç, ölçeğin toplamında yüksek puan alanların incelenen madde de yüksek puan almaları, ölçeğin

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

toplamından düşük puan alanların incelenen madde puanlarının da düşük olması gereğidir. Üst ve alt çeyrekte yer alan bireylerin her madde için bu konularını koruyup korumadıkları test edilir (Ergin, 1995). Elde edilen sonuçlar Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5: Alt-Üst %27’lik Grupların İlişkisiz t Testi Sonuçları

Madde No	N	Alt grup		Üst grup		t
		\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	
3	120	2.96	1.31	4.40	.69	-7.47*
8	120	2.76	1.25	4.55	.85	-9.11*
12	120	2.86	1.12	4.13	.65	-7.54*
14	120	3.18	1.26	4.81	.43	-9.44*
15	120	2.96	1.20	4.65	.48	-10.03*
16	120	3.11	1.26	4.73	.48	-9.25*
17	120	2.73	1.37	4.60	.80	-9.06*
18	120	3.48	1.12	4.53	.53	-6.51*
19	120	3.35	1.27	4.90	.30	-9.17*
20	120	3.11	1.18	4.81	.59	-9.95*
21	120	3.35	1.14	4.66	.47	-8.21*
22	120	2.90	1.10	4.25	.75	-7.85*
23	120	3.60	1.39	4.75	.77	-5.59*
26	120	2.73	1.07	4.00	.78	-7.40*
27	120	3.33	1.01	4.65	.51	-8.92*
29	120	3.23	.99	4.56	.69	-8.48*
30	120	2.63	1.13	3.81	.79	-6.62*

*p<0.5

Tablo 5’e göre ölçekte yer alan maddelerin t değerlerinin anlamlı olduğu (p<.05), alt ve üst grupta yer alan öğretmen adaylarının madde puanları ortalamalarının üst grupta yer alan öğretmen adayları lehine olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuca göre; ölçek maddelerinin öğretmen adaylarını özel eğitim dersine yönelik tutumları açısından ayırt ettiği söylenebilir.

Üç alt faktörde toplam 17 maddeden oluşan Özel Eğitim Dersi Tutum Ölçeği’nin; 8 maddeyi kapsayan birinci faktörü “derse yönelik bakış açısı”, 6 maddeyi kapsayan ikinci faktörü “derse yönelik olumsuz tutum” ve 3 maddeyi kapsayan üçüncü faktörü “derse duyulan haz” olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin birinci ve üçüncü alt boyutlarında yer alan maddelerin tamamı olumlu iken ikinci alt boyuttaki maddelerin tamamı olumsuzdur. Ölçeğin bütününden alınabilecek en yüksek puan 85, en düşük puan 17’dir. Ölçek alt boyutundan alınan yüksek puanlar, öğretmen adaylarının ilgili alt boyutlardaki tutumlarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sosyal psikologlar tarafından kabul edilen tanıma göre tutum, bireye aittir ve onun bir nesneye ilişkin düşünce, duygu ve davranışlarına bir bütünlük, bir tutarlılık getirir (Tavşancıl, 2014, s.67). Bir bireyin bir obje ya da uyarana karşı tutumunun ne olduğunu bilmemiz, o bireyin ilgili uyarana karşı davranışının da ne olacağını tahmin edebilmemizi sağlayacaktır (Üstüner, 2006). Bu durum özellikle özel eğitim için oldukça önemlidir. Özel eğitim dersi aracılığıyla öğretmen adayları, özel gereksinimli bireyler, bu bireylerin özellikleri ve eğitim hizmetleri hakkında mesleki yaşantılarında ihtiyaç duyacakları bilgiler edinmektedirler. Nitekim Altıntaş ve Şengül (2014) çalışmalarında,14 hafta süren özel eğitim ders süreci sonucunda ilköğretim matematik öğretmen adaylarının; kaynaştırma ile ilgili temel kavramları bilme, kaynaştırma öğrencilerinin yasal haklarının neler olduğunu bilme veya takip edebilme, gelecekte bir öğretmen veya okul idarecisi olarak sorunlara çözüm getirebilme, kaynaştırma öğrencilerini algılayabilme

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

düzeylerinde artış olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca özel eğitim dersi, öğretmen adaylarının özel eğitime ve özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumları üzerinde de olumlu bir etkiye yol açmaktadır. Özel eğitim dersini almayan ve bu derse yönelik olumlu tutumu olmayan öğretmen adaylarının, gelecekteki öğretmenlik yaşantılarında özel gereksinimli öğrencilere yönelik nitelikli bir eğitim süreci sağlayacaklarını söylemek ütopye olacaktır. Sarı ve Bozgeyikli (2003) tarafından yürütülen araştırmada, özel eğitim dersini alan ve almayan öğretmen adayları arasında bir fark olduğu, dersi almayan öğretmen adaylarının; engelli öğrencileri eğitmek için gerekli plan, bilgi ve becerilere sahip olmadıkları, kendilerini bu öğrencileri eğitmek için yeteri kadar sabırlı bulmadıkları, onlarla iyi düzeyde iletişim kuramayacakları ve onların eğitimlerinde gelişimleri için beklenen etkiyi gösteremeyecekleri tespit edilmiştir. İzci (2005) tarafından yürütülen çalışmada da, sınıf öğretmeni adayları, özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi konusundaki bilgi ve becerilerinin yeterli olmadığını, göreve başladıktan sonra, özel eğitim konusunda katılacakları hizmet içi eğitim faaliyetlerinin bilgi ve becerilerine katkısının sınırlı olacağını, bu nedenle eğitim fakültelerinde, en az iki dönem olmak koşuluyla özel eğitim derslerinin okutulması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca Özdemir ve Ahmetoğlu (2012) tarafından yürütülen çalışmada, öğretmenlerin özel eğitime ihtiyacı olan bireylere ve kaynaştırmaya karşı olumsuz tutuma sahip olduklarını, öğrenimleri sırasında yeterli ders almadıkları için kaynaştırma konusunda kendilerini yetersiz gördükleri ve bu konuda bilgi sahibi olmak istediklerini vurguladıkları belirtilmiştir.

Özel eğitime yönelik yeterli donanım ve olumlu bir tutuma sahip olan öğretmen adaylarının mesleki yaşantılarında özel eğitim gerektiren öğrencilere yönelik olarak hazırlanmış programların başarıyla uygulanmasında önemli katkıları olacaktır. Dolayısıyla öğretmen adaylarının özel eğitim dersine yönelik tutumlarının belirlenmesi ve bu amaçla kullanılacak bir ölçme aracının geliştirilmesi önemlidir. Araştırmada da bu amaca ulaşmak adına geçerli ve güvenilir bir özel eğitim dersi tutum ölçeği geliştirmek amaçlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen temel sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

Ölçek geliştirme sürecine ilgili alanyazın taraması sonucu 35 maddelik madde havuzu oluşturularak başlanılmıştır. Madde havuzunda yer alan maddelerin kapsam geçerliğini belirlemek için uzman kanısına başvurulmuş, uygun olmadığı düşünülen 5 madde ölçekten çıkarılarak 30 maddelik taslak ölçek formu oluşturulmuştur. Ölçek araştırmanın çalışma grubu dışından seçilen 25 öğrenciye ön uygulama olarak uygulanarak maddelerinin anlaşılabilirlik ve cevaplanma süreleri belirlenmiştir.

Taslak ölçek, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarına uygulanmış ardından açıklayıcı faktör analizi ile yapı geçerliği çalışmaları başlamıştır. Analiz sonucunda ölçeğin toplam 17 maddeden oluşan üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğin üç faktörlü yapısını test etmek için doğrulayıcı faktör analizi çalışması yapılmıştır. Analiz sonucunda; χ^2/sd 1.5, RMSEA 0.04, SRMR 0.05, NNFI 0.94, CFI 0.96, GFI 0.92, AGFI 0.90 olarak tespit edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre ölçeğin kabul edilebilir ve mükemmel uyum değerlerine sahip olduğu belirlenmiş ve ölçeğin üç faktörlü yapısı doğrulanmıştır.

Analizlerin son aşamasında ölçeğin güvenilirlik düzeyi incelenmiştir. Ölçeğin tamamına yönelik Cronbach-alpha güvenilirlik katsayısının 0.88 olduğu, ölçekte yer alan her bir maddenin düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerlerinin 0.30'dan yüksek olduğu ve alt-üst %27'lik grupların madde ortalama puanları arasındaki ilişkisiz t testi sonuçlarının üst grup lehine anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgiler ölçeğin yeterli güvenilirlik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın sonucundan elde edilen bilgilere göre; Özel Eğitim Dersi Tutum Ölçeği öğretmen adaylarının özel eğitim dersine yönelik tutumlarını belirlemek üzere kullanılabilir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

geçerli ve güvenilir bir ölçektir. Bu ölçek deneysel veya betimsel olarak yürütülen çeşitli araştırmalarda kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- AKSOY, V. ve DİKEN, İ. H. (2009). Rehber öğretmen özel eğitim öz yeterlik ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(1), 29-37.
- ALTINTAŞ, E. ve ŞENGÜL, S. (2014). The evaluation of special education courses in terms of educational attainments of pre-service mathematics teachers. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/2 Winter 2014, p. 141-159, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6493> ANKARA-TURKEY
- ARSLAN, A. (2012). Yükseköğretimde Türk dili dersine karşı tutum ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(3), 187-202.
- ATAY, M (1995). *Özürlü çocukların normal yaşlılarıyla birlikte eğitim aldıkları kaynaştırma programlarına karşın öğretmen tutumları üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ATICI, R. (2014). Kaynaştırma öğrencilerinin okul hayatında yaşadığı zorluklar. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume9/5 Spring 2014, p. 279-291, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net,DOI Number:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6936> ANKARA-TURKEY
- AVRAMIDIS, E., BAYLISS, P. ve BURDEN, R. (2000). A survey into mainstream teachers' attitudes towards the inclusion of children with special educational needs in the ordinary school in one local education authority. *Educational Psychology*, 20(2), 191-211.
- BALCI, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- BAŞBAKANLIK DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ (BDİE) (2002). *Türkiye özürlüler araştırması* 12.07.2015 tarihinde [Http://www.Tuik.Gov.Tr/Kitap.Do?Metod=Kitapdetay&K T_ID=11&KITAP_ID=14](http://www.Tuik.Gov.Tr/Kitap.Do?Metod=Kitapdetay&K T_ID=11&KITAP_ID=14) adresinden alınmıştır.
- BATU, S., İFTAR, K. G. ve UZUNER, Y. (2004). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 33-50.
- BAYKOÇ, N. (2011). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. Ankara: Eğiten Kitap.
- BAYMUR, F. (1978). *Genel psikoloji*. İstanbul: İnkilap ve Aka Yayınları.
- BEK, H., GÜLVEREN, H. ve BAŞER, A. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 160-168.
- BIGHAM, T. (2010). *Do teachers have a negative attitude towards the inclusion of students with special needs?*. Unpublished master thesis, Ohio University.

- BULUT, İ. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Dicle ve Fırat Üniversitesi örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 13-24.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- CANAKAY, U. E. (2006, 26-28 Nisan). *Müzik teorisi dersine ilişkin tutum ölçeği geliştirme*. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.
- CERAN, D. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının konuşma eğitimi dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 337-358.
- ÇANAKÇI, O. ve ÖZDEMİR, A. Ş. (2011). Matematik problemi çözme tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 119-136.
- ÇEÇEN, A. R. (2006). Duyguları yönetme becerileri ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 101-112.
- ÇETİN, B., BAĞÇECİ, B., KINAY, İ. ve ŞİMŞEK, Ö. (2013). Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersine yönelik tutum ölçeğinin (ÖTMTDYTÖ) geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Social Science*, 6(2), 697-713.
- ÇOKLUK, Ö., ŞEKERCİOĞLU, G. ve BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. (2. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- EKİCİ, G. (2002). Biyoloji öğretmenlerinin laboratuvar dersine yönelik tutum ölçeği (BÖLDYTÖ). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 62-66.
- ERGİN, D. Y. (1995). Ölçeklerde geçerlik ve güvenilirlik. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 125-148.
- FAKOLADE, O. A., ve ADENIYI, S. O. (2009). Attitude of teachers toward the inclusion of children with special needs in the general education classroom: the case of teachers in selected schools in Nigeria. *The Journal of The International Association of Special Education*, 10(1), 60-64.
- FIRAT, T. (2014). Farklı eğitim kademelerinde görev yapacak öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(18), 597-628.
- GÖKDERE, M. (2012). Sınıf öğretmenleri ile sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik tutum, endişe ve etkileşim düzeylerinin karşılaştırmalı incelemesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2789-2806.
- GÖMLEKSİZ, M. N. (2003). İngilizce duyuşsal alana ilişkin bir tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 215-226.
- GÖZÜN, Ö. ve YIKMIŞ, A. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2), 65-77.
- GÜLLÜ, M. ve GÜÇLÜ, M. (2009). Ortaöğretim öğrencileri için beden eğitimi dersi tutum ölçeği geliştirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 138-151.
- GÜRİŞ, S. ve ASTAR, M. (2014). *Bilimsel araştırmalarda SPSS ile istatistik*. İstanbul: Der Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

- İNCEOĞLU, M. (2010). *Tutum, algı, iletişim*. 01.06.2015 tarihinde [Http://www.Beykent.Edu.Tr/Webprojects/UPloads/METIN%20İNCEOĞLU_Tutum-Algi-İletisim.Pdf](http://www.Beykent.Edu.Tr/Webprojects/UPloads/METIN%20İNCEOĞLU_Tutum-Algi-İletisim.Pdf) adresinden alınmıştır.
- İZCİ, E. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının “Özel Eğitim” konusundaki yeterlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 106-114.
- KARASAR, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KAYAOĞLU, H. (1999). *Bilgilendirme programının normal sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma ortamındaki işitme engelli çocuklara yönelik tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KIRCAALİ-İFTAR, G. (1996). *Kaynaştırmaya ilişkin görüşler ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. VI. Özel Eğitim Günleri’nde sunulan bildiri, Ankara.
- KIM, J. R. (2011). Influence of teacher preparation programmes on preservice teachers’ attitudes toward inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 15(3), 355–377.
- KOÇAKOĞLU, M. ve TÜRKMEN, L. (2010). Biyoloji dersine yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 229-245.
- MALAK, S. (2013). Inclusive education reform in Bangladesh: pre-service teachers’ responses to include students with special educational needs in regular classrooms. *International Journal of Instruction*, 6(1), 195-214.
- MELEKOĞLU, M. A. (2013). Özel gereksinimli öğrencilerle yürütülen etkileşim projesinin genel eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik olumlu tutum ve farkındalık geliştirmeleri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(2) 1053-1077.
- OREL, A., ZEREY, Z. ve TÖRET, G. (2004). Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(1), 23-33.
- ÖZBABA, N. (2000). *Okulöncesi eğitimcilerinin ve ailelerin özel eğitime muhtaç çocuklar ile normal çocukların entegrasyonuna (kaynaştırılmasına) karşı tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ÖZDEMİR, H. ve AHMETOĞLU, E. (2012). Okul öncesi öğretmenlerinin yaşları ve mesleki deneyimleri açısından kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*, 2(1), 68-74.
- ÖZDEMİR, N. (2008). *Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan ilköğretim öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- SARGIN, N. (2002). *Anasının yanında bulunan zihinsel engelli çocuklara yönelik öğretmen tutumlarına ilişkin bir çalışma*. XI. Ulusal Eğitim Kongresi, Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- SARI, H. ve BOZGEYİKLİ, H. (2003). Öğretmen adaylarının özel eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi: karşılaştırmalı bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 183-203.
- SARITAŞ, E. ve SÜRAL, S. (2008). Fen ve teknoloji öğretimi dersine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 201-213.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

- SEÇER, İ. (2013). SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi analiz ve raporlaştırma. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SHADE, R. A. ve STEWART, R. (2001) General education and special education pre-service teachers' attitudes toward inclusion. *Preventing School Failure*, 46, 37-41.
- SOYYIĞIT, T. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin değer tercihleriyle kaynaştırmaya yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ŞAHİN, F. ve GÜLDENOĞLU, B. (2013). Engelliler konusunda verilen eğitim programının engellilere yönelik tutumlar üzerindeki etkisi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 214-239.
- ŞAHİN, B. ve GÜLLEROĞLU, D. (2013). Likert tipi ölçeklere madde seçmede kullanılan farklı madde analizi teknikleri ile oluşturulan ölçeklerin psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 1(2), 18-28.
- TAVŞANCIL, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (5. Baskı) Ankara:Nobel Yayıncılık.
- TEKİN, S. ve YAMAN, S. (2008). Hizmet eğitim programlarını değerlendirme ölçeği öğretmen formunun geliştirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 15-26.
- TEMEL, F. (2000). Okulöncesi eğitimcilerinin engellilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 148-155.
- TÜRKER, K. N. ve TURANLI, N. (2008). Matematik eğitimi derslerine yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 17-29.
- TURANLI, N., TÜRKER, N. K. ve KEÇELİ, V. (2008). Matematik alan derslerine yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 34, 254-262.
- UZUN, N. ve SAĞLAM, N. (2006). Orta öğretim öğrencileri için çevresel tutum ölçeği geliştirme ve geçerliliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 240-250.
- ÜSTÜNER, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 109-127.
- VURAN, S.(2013). *Özel eğitim*. Ankara: Maya Akademi.
- YILMAZ, V. ve ÇELİK, E. H. (2009). *LISREL ile yapısal eşitlik modellemesi-I*. Ankara: Pegem Akademi.
- YOON-SUK, H., ve DAVID, E. (2010). Attitudes towards inclusion: gaps between belief and practice. *International Journal of Special Education*, 26(1), 136-146.
- YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMU (YÖK) (Tarihsiz). *Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları*. 12.05.2015 tarihinde [Http://www.yok.gov.tr/](http://www.yok.gov.tr/) adresinden alınmıştır.
- ZAMBELLI, F., ve BONNI, R. (2004). Beliefs of teachers in Italian schools concerning the inclusion of disabled students: a q-sort analysis. *European Journal of Special Needs Education*, 19(3), 351-364.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Ek 1: ÖZEL EĞİTİM DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

	ÖZEL EĞİTİM DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Derse Yönelik Bakış Açısı	Özel eğitim dersi hayata özel gereksinimli bireylerin bakış açısıyla bakmamı sağlar.					
	Özel eğitim dersinin teorik ve uygulama olmak üzere iki aşamalı olarak programda yer alması gerektiğine inanıyorum.					
	Özel eğitim dersi sayesinde sağlıklı bir birey olmanın önemini daha iyi fark ederim.					
	Özel eğitim dersi özel gereksinimli bireylerle ilgili gelişmeleri yakından takip etme açısından önemlidir.					
	Özel eğitim dersinin mesleki yaşantımda karşılaşılabileceğim özel gereksinimli öğrencilerime yönelik sorunları daha rahat çözmeme yardımcı olacağına inanıyorum.					
	Özel eğitim dersi sayesinde çevremde özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin farkına varırım.					
	Özel eğitim dersi sayesinde meslek yaşantımda özel gereksinimleri olan çocuklara daha çok faydam dokunacağına inanıyorum.					
	Özel eğitim dersi her öğretmen adayının alması gereken derslerden biridir.					
Derse Yönelik Olumsuz Tutum	Özel eğitim dersindeki öğrenme konularını anlamakta zorluk yaşarım.					
	Özel eğitim dersi bendeki öğrenme isteğini köreltir.					
	Özel eğitim dersi bugüne kadar aldığım en sıkıcı derslerden biridir.					
	Özel eğitim dersinin devam zorunluluğu olmasa derse katılmam.					
	Özel eğitim dersinde oldukça stresli olurum.					
	Özel eğitim dersine çalışmamın tek amacı dersi geçebilmektir.					
Derse Duyulan Haz	Özel eğitimle ilgili TV ve radyo programları, gazete, dergi, internet siteleri vb. yayınları takip etmekten zevk alırım.					
	Özel eğitim dersini her hafta büyük bir sabırsızlıkla beklerim.					
	Özel eğitim dersine verilen haftalık zaman diliminin arttırılmasını isterim.					

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

FIRAT DURDUKOCA, Ş., (2015). “Özel Eğitim Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi / The Development Of The Attitudes Towards The Special Education Course Scale”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Şefik Yaşar Armağanı), Volume 10/11 Summer 2015, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8451>, p. 651-666.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

